

ELS PRIMERS BLOCS: BELLVITGE SUD

Els primers blocs, els que corresponen al carrer Ermita, van començar-se a construir l'estiu de 1964. Es van habitar al cap d'un any. La situació urbanística i d'equipaments era deplorable i els escassos serveis que existien eren monopolis de diverses firmes, motiu pel qual els preus eren molt alts i la gent anava sovint a Barcelona a fer les seves compres.

«Convivíamos en un pequeño bar y no sé si había una tienda o dos que nos sacaban las tripas, porque los precios eran carísimos, porque tenía que ir a parar a ellas. Mi mujer iba a comprar a Hostafrancs porque aquí no se podía comprar».

Un dels problemes més greus era travessar l'Autovia. Dues persones van morir atropellades al llarg de dos anys quan intentaven travessar-la. La resposta dels veïns va ésser la primera manifestació d'associació veïnal espontània del barri. Un diumenge un grup de veïns va agafar les eines dels paletes i va engrandir un petit túnel que travessava l'Autovia fins a fer-hi prou espai per a que passés una persona ajupida. És una acció significativa, un intent de solucionar problemes de forma col·lectiva en la que no es van demanar responsabilitats ni es van enfrontar amb les institucions o amb ICC.

A poc a poc els veïns es van anar coneixent i junts van anar fent activitats. Les entitats no trigaran a sorgir. El 1967 es crea la primera, la «Unión Deportiva de Bellvitge», un equip de futbol. La iniciativa va partir dels veïns que aleshores solien reunir-se en l'únic bar del polígon i que compartien l'afecció al futbol. Mai no s'encomiarà prou la capacitat de mobilització (o desmobilització segons es miri el fenomen) que en aquest país tenen els bars i el futbol.

«Cuando se forma la Unión Deportiva de Bellvitge, se forma con una aspiración deportiva (...) las personas que llevaban esto pensaban en el deporte y no pensaban en otra cosa».

Aquesta entitat va rebre molta ajuda de la Federació de Futbol. Bona voluntat de la Federació o influència dels promotors del polígon? Tot i ésser una entitat que sempre es va autofinçar, també és veritat que va jugar durant molts anys en camps construïts per ICC i que després es va incorporar al Casal.

«La inmobiliaria en aquellos momentos vio (...) que esto le podía servir de propaganda e hizo el campo de futbol primero, donde están las Teresianas».

ICC, com veurem tot seguit, va desenvolupar una activa tasca per a promoure l'associacionisme. De la UDB va sorgir «l'Atlético Bellvitge» quan l'evolució de la «Unión» fa que molta gent quedi al marge de l'equip. L'«Atlético», creat el 1968, va tenir problemes financers i va reaparèixer el 1971. Subsistirà, amb molts problemes, al llarg dels anys següents.

La majoria de les entitats que apareixeran en el Bellvitge d'aquells moments, en el sector del barri on primer es va construir, van ésser impulsades pel «Departamento de Promoción Social» que la Immobiliària havia creat.

«Habían unas personas, pagadas por la Inmobiliaria, que venían a ser, un poco, el papel de asistente social, acogedor... que penso que van tenir un paper important en quant a aglutinar veïns».

El DPS es va recolzar en un grup de veïns i comerciants per als quals era una oportunitat fomentar i realitzar activitats en un barri totalment nou i que, per tant, no tenia tradició associativa ni cultural. La tasca del DPS tenia dos objectius molt clars. En primer lloc donava contingut al slògan publicitari que repetien enfadosament els mitjans de comunicació: «En Bellvitge hay vida» (més endavant els veïns el van modificar lleugerament i van crear el seu propi slògan, en aquest cas de denúncia: «En Bellvitge hay vida para las ratas»). Ja hem vist com als promotors del barri els preocupava molt la publicitat i no es pot pas dir que la publicitat no tingués eficàcia:

«Me gustaría que se recordara que en aquellos tiempos cuando se empezó Bellvitge, la parte norte de Bellvitge, (...) a cualquier cine que entrabas entonces, pasaban un publi-reportaje muy guapo y empezaba «en Bellvitge hay vida», con unos pisos con muebles nuevos, un embaldosado muy bonito, con una pareja joven con una alegría exorbitante, y decías: ¿qué es esto de Bellvitge? pues vamos a ver qué es. Y al mismo tiempo encontrabas los carteles grandes que decían «en Bellvitge hay

vida» con el mismo matrimonio que veías en el cine. Posiblemente muchos de los matrimonios que hay aquí fuesen influenciados por esta publicidad.»

«Mis padres compraron el piso por el folleto. En este folleto de «en Bellvitge hay vida» había unos jardines super cuidados, con césped, flores (...) yo lo que recuerdo es el folleto de papel bueno y sobre todo las flores.»

El segon objectiu era articular un moviment associatiu a la mesura dels interessos d'ICC, on no hi tingués cabuda cap protesta per les condicions de vida.

Es van crear una colla d'entitats amb característiques comunes: en bona part eren elitistes, amb una participació popular escassa i tenien finalitats culturals i recreatives, encara que, clarament, amb un concepte molt determinat de la cultura. Es pot afirmar que el grup de veïns que va impulsar les diferents entitats amb el DPS coincidia en la majoria dels casos. Veïns «seleccionats» per la seva situació social, laboral, etc.

L'abril de 1968 un grup de teatre format per veïns fa la seva primera representació teatral. Tindrà una vida curta -fins a finals de 1970- i una trajectòria molt lligada als seus orígens en el DPS.

Van representar tres obres, una de religiosa i dues «astracanades» típiques dels darrers anys del franquisme.

Aquella mateixa primavera el DPS va convocar alguns veïns per a crear una comissió de festes. Aviat se'n va veure goig i el mes de setembre es celebrava la primera festa major del barri.

La postura de l'Ajuntament davant aquest procés era absolutament complaent. L'Ajuntament era l'altre gran beneficiari si l'associacionisme del nou barri anava per aquells camins. Quan es va celebrar la primera festa major el butlletí d'Informació Municipal que editava el Consistori va publicar:

«Hemos visto que en este sector de Hospitalet llamado a

ser dentro de algunos años uno de los más populosos de la ciudad, existen personas dispuestas a trabajar para evitar el terrible mal de las ciudades satélites construidas tan sólo para dar cobijo, sin tener en cuenta las necesidades intelectuales, morales y materiales de las personas que deberán vivir en ellas. Creemos que esta Fiesta Mayor será un motivo más para afianzar tan ardua labor emprendida.» (7)

Eren festes amb el tradicional envelat, elecció de pubilla, etc...però, tradicionals per a qui? Va ésser un dels temes més polèmics del taller :

«Hay una palabra que define aquellos primeros tiempos que es «selectivo». A mí me parece que lo era un poco: la gente del Casal y un poco «los personajillos» del barrio, (...) la gente que tenía algún papel...»

«Los vecinos de Bellvitge norte veían que quien organizaba la fiesta era la gente que estaban pagados y al servicio de la Inmobiliaria, (...) que (la fiesta) era un montaje de la Inmobiliaria».

«Otra gente de Bellvitge norte era más moderada y pensaba que aquello era una fiesta de entoldado, porque no correspondía al tipo de fiesta que hacía en sus pueblos. La fiesta de entoldado es típicamente catalana (...). La impresión que tenía la gente era que era una fiesta bastante elitista y de personajillos y había que pagar y esto ya creaba una distancia».

«Eso de los entoldados se lo sacó alguien para clasificar a la gente, no eran para el pueblo masivo».

«Si en Bellvitge no se hubieran organizado fiestas desde el año 68 y no hubiera habido una continuidad, hoy en día a lo mejor tampoco se organizarían y la gente pasaría de fiesta mayor, como se ha pasado de otras cosas que no hay.»

«Después de cada fiesta mayor tenía que pedir una semana de vacaciones, sin pagármela nadie, y me quedaba completamente ronco. (...)»

«Nosotros nos preocupábamos por ir a las casas comerciales para conseguir viandas para el jueves hacer la fiesta infantil para los niños, para invitarlos a merendar, tuvimos que suprimir que entraran las mamás, porque los niños se quedaban sin comer.»

Aquesta comissió, amb les modificacions normals, va ésser l'organitzadora de les festes fins l'any 1974.

L'agost de 1968 es va crear l'associació «Foto-Cine Bellvitge», amb l'activitat fonamental de convocar un concurs nacional de fotografia a les festes majors, allò que s'anomenava «Salón Nacional de Fotografía Artística». Poc temps després aquesta entitat va ésser absorbida pel Casal, de manera semblant a la Unión Deportiva.

El Casal Bellvitge-Hospitalet fou la culminació del DPS en el polígon. Resumia -i de fet va aglutinar entitats ja existents- la filosofia associativa que a l'ICC li interessava promocionar. Es va formar l'any 1969 però no va disposar de local fins al juny de 1970, cedit per ICC. Era una entitat que organitzava activitats i oferia serveis culturals i de temps de lleure, una «Asociación Cultural y Recreativa dedicada al fomento de la cultura y del sano esparcimiento» segons deien els estatuts.

«Los del Departamento de Promoción Social, con los jesuítas del Juan XXIII, para formar el Casal cogen a gente un poco selectiva. (...) Nos reunimos un grupo de gente, entre los cuales estaba Fdez. Jurado (...) y allí se empieza a redactar un tipo de estatutos y se dice claramente que para figurar como socios fundadores hay que procurar que los que estén fichados por algo no aparezcan (...) Creíamos que un centro cultural era muy necesario en aquellos momentos.»

«... hasta las copas se marcaron, aquello fue una cosa de demasiada etiqueta. Para el barrio aquello no era lo más... normal. Entonces se hacen socios los maestros de los colegios (...) y los empleados de Butano, porque se pensaban que aquello era algo suyo, porque Butano aportó algo de dinero a través de Vernet (presidente del Casal y empleado de Butano).»

Aquesta trajectòria va continuar fins que a finals de 1973 van haver alguns canvis a la Junta Directiva. Entre altres activitats, el Casal va donar gran impuls a alguns esports com l'hoquei i el bàsquet, aprofitant les subvencions d'ICC. El Casal va esdevenir una mena de «casino» en una zona on no existia la base social que nodreix aquest tipus d'entitats.

Durant els anys entre 1965-1969, la immobiliària i el DPS organitzaren festivals musicals amb estrelles famosos de la cançó: (qui tingui alguns anys recordarà encara Tony Ronald, Los Diablos, etc.); també es van organitzar concursos de viatges entre els veïns, i festes de Nadal, i es pagava uns jardiners perquè mantinguessin en bones condicions els jardinets del barri.

«Aquello de que «en Bellvitge hay vida» lo tenían que demostrar de una forma u otra.»

«Esto estaba muerto (...) La inmobiliaria pagaba a los señores del DPS como promoción, como marketing.»

«La inmobiliaria tenía que promocionar Bellvitge y lo hacía pagando a señores del Departamento, unos jardineros, unos vigilantes, etc. ... y que promocionasen cosas entre los vecinos. Casañas y Sabater organizaron aquel baile con Los Diablos en el que hubo un sorteo de viajes, que uno le tocó al encargado del «teleco» y el otro al que estaba encargado de los muebles, que eran todos de ellos (...) a lo mejor fue una casualidad...»

Van ésser uns anys on es van rebre nombroses visites polítiques (fins i tot un ministre va venir a Bellvitge), per fer lliurament de pisos o per inaugurar algun altre equipament per al barri. En resum, van ésser uns anys d'eufòria oficial sobre Bellvitge, anys d'esperança per part dels veïns, esperança per arribar a tenir en el futur un barri molt millor, un barri com prometia la maqueta que hi havia dins l'oficina d'ICC.

A partir de 1970 va minvant l'activitat social d'ICC en general i del DPS en particular, fins a desaparèixer; ja havien complert una bona part dels seus objectius. En tenim un bon exemple en el text següent aparegut en un fullet del «Foto-Cine Bellvitge» de 1969:

«En este sector conocido hace aún pocos años especialmente por su Ermita (...) ha surgido una nueva urbanización que, por sus características y dimensiones, está llamada a ser una de las ciudades satélites más modernas y populosas de Europa. Hace tres años aproximadamente que en Bellvitge no existían más habitantes que las pocas familias que cuidaban sus tierras en varias fincas de cultivo y hoy residen unas 11.000 personas en este moderno complejo urbanístico, provisto ya de centro comercial, escuelas, zonas verdes, parque infantil y demás elementos del equipamiento social propio de las grandes urbes, con edificios de esbeltas y atrevidas líneas que se levantan majestuosos, dando una nueva fisonomía al paisaje, (...), constituyendo un distrito joven, en marcha hacia un futuro lleno de promesas para esta gran ciudad de Hospitalet de Llobregat.».

Aquí tenim una entitat que no només no es qüestiona la realitat de l'entorn sinó que la deforma, participant en la propaganda del polígon i l'eufòria de les institucions oficials que identificaven el nombre d'habitants i la modernitat arquitectònica amb el progrés.

Des de l'estiu de 1967 es va anar gestant la «Asociación de Cabezas de Familia de Bellvitge».

Les ACF van existir en diversos barris de diverses ciutats i van ésser un intent d'inspiració falangista per articular el moviment veïnal. L'ACF fou el primer intent d'associació de tipus veïnal del barri. Es va constituir el mes de gener de 1968 i d'ençà de la seva legalització els socis declararen que la seva finalitat era resoldre els problemes de Bellvitge, «ver perfilado nuestro barrio en un sentido social mas justo», segons declaraven en un fullet de juliol d'aquell any.

Tanmateix, mai no van poder canalitzar els moviments populars del barri. La seva implicació amb el «Régimen» (cal tenir en compte que aquell que durant molts anys va ésser el seu President era al mateix temps el conseller local del «Movimiento») els limitava en dos aspectes: per un costat, davant els veïns formaven part d'un dels culpables del desastre urbanístic que volien arranjar, sobretot davant dels lluitadors més actius del veïnat, quasi tots els militants antifranquistes. Per altra banda, no

podien enfrontar-se amb un «Régimen» del que formaven part ni desenvolupar uns mètodes de lluita efectius que ells mateixos considerarien subversius.

L'ACF va aprofitar la seva relació amb les jerarquies de l'Estat i van fer venir a Bellvitge a Tarragona i Samaranch, aleshores procuradors de Corts. (Samaranch actualment és el president del COI i «La Caixa»). Tarragona va arribar a fer una interpel·lació al govern sobre la situació del barri (escoles, vigilància i eixidius) i Samaranch va intercedir davant l'Ajuntament i la ICC. Els resultats van ésser els mínims.

El 1970 l'ACF adopta una postura d'enfrontament amb la Immobiliària, fins al punt que aquesta va presentar querella contra el seu president per unes declaracions fetes a la premsa. Per aquell temps devien tenir aproximadament 250 socis. Van intentar d'intervenir amb els problemes dels baixos inundats i posar-se en contacte amb els seus veïns de Bellvitge Nord, però no ho van aconseguir. La seva intervenció va ésser valorada per aquells col·lectius com un intent de neutralitzar-los. El juny de 1972 obtenen convocar una assemblea extraordinària de la Cooperativa Ntra. Sra. de Bellvitge, inoperant i totalment al servei d'ICC, i passen a dirigir la Junta, amb el recolzament de l'«Obra Sindical de la Cooperación», l'organisme del «Régimen» sobre cooperatives.

Després de l'intent fallit a les eleccions de 1973, -que ja comentarem,- l'ACF desapareix, just quan els moviments associatiu i popular es troben en el seu punt culminant.

El tema de les cooperatives d'habitatges mereix un breu esment. La majoria dels habitants de Bellvitge van accedir als seus pisos fent-se socis de diverses cooperatives d'habitatges que s'havien creat emparades en la legislació de vivendes socials. Els veïns intervenien poc en les decisions de les seves Juntes Directives, llevat de la Cooperativa de la Bomba. Per tant, no es poden considerar entitats del barri.

La més important era la de Ntra. Sra. de Bellvitge, ja que hem vist que estava íntimament relacionada amb ICC, dins el si de la qual van sorgir grans conflictes per irregularitats en la seva gestió. Des del 1969 alguns socis protagonitzen protestes de diferent estil fins que el 1972 es produeix l'episodi que ja hem esmentat, protagonitzat pels «Cabezas de Familia».

FOTO 2: ELS PRIMERS BLOCS DE BELLVITGE
FONT: JOSEP BONASTRE

FOTO 3: L'ENTORN DE L'ERMITA JA EDIFICAT
FONT: JOSEP BONASTRE

FOTO 4 i 5: EL BARRI TAL I COM EL CONEGUEREN ELS VEÏNS/ES
FONT: JOSEP BONASTRE